

Katonasírok a budakeszi erdőkben

Budakeszi környéki erdei kirándulásainkon ismeretlen katonák sírjaira bukkanunk az erdei sétautak vagy vad ösvények mentén, melyeken mindig találunk friss virágot. Pusztán ennyi sír maradt fenn, mely az 1944. február 11-én az orosz csapatok által körülrzárt várból kitörni próbáló, töredékére fogyatkozott német-magyar védősereg több ezer halálos áldozatát jelöli.

A II. világháborús Budapest német-magyar védői 1944 decemberében nem voltak kellően felkészülve a szovjetek gyors bekerítő hadműveletére. Miközben Budapest dél-keleti részén a ferihegyi repülőtér még december 24-én a németek kezében volt és környékén heves harcok folytak. Budakeszit és környékét ugyanazon a napon a Budát délről átkaroló orosz csapatok egyes egységei Bicske felől előrenyomulva szinte puskalövés nélkül vették birtokba. Délelőtt a gyanútlanul közlekedő villamosok közé három T34-es orosz tank gurult le a Budakeszi úton a Remizig, ahol a sebtében összefutó védők végül is kilőtték őket. Úgy tűnik, az oroszok sem voltak felkészülve arra, hogy ilyen gyenge a város védelme nyugat felől. Ha egy kicsit nagyobb erővel és merészebben támadnak, talán már december végén menetből bejuthattak volna a Várba...

Az ostromgyűrű két napon belül teljesen bezárult, a védők sorsa gyakorlatilag megpecsételődött. Ma már tudjuk, hogy az akkor még kb. 100 ezer fős német-magyar védősereg és a városi civilek sorsa ekkor még nem volt ilyen egyértelmű. A német hadvezetés több felmentési kísérletet tett, amelyek során elitalakulatokat is bevetettek. Az 5. („Wiking”) SS páncélos hadosztály Tata-Dorog-Esztergom Pilisszentkereszt felől lendületesen előretörve elérte Pomázt. Malinovszkij marsallnak, a 2. Ukrán Front parancsnokának, aki még 1944. október végén azt ígérte Sztálinnak, hogy 5 napon belül elfoglalja a magyar fővárost, rendkívül fontos volt, hogy az elhúzódó budapesti harcok mielőbb befejeződjenek. A védők megsemmisítése nem volt elsőrangú számára, ezért 1 km szélességben átjárót nyitott a budai gyűrű arcvonalan. A sikeres kitöréshez így már szinte minden adott volt. A kitörést valószínűleg Hitler január 12-i esti, a Wiking csapatait megállító parancsa akadályozta meg. Hitler nem akarta a védőket kimenteni, parancsa értelmében a várost a végsőkig tartani kellett, a felmentő csapatok célja el-

képzelése szerint a város körbezárásának megszüntetése és utánpótlás eljuttatása lett volna. A védők így bent rekedtek a gyűrűben, amely február 10-re gyakorlatilag a Vár területére szűkült le. A bennrekedtek között rengeteg sebesült volt, ellátásuk folyamatosan romlott. A körbezárt sereg a szükséges utánpótlás töredékét kapta meg ejtőernyővel ledobott konténerekben.

Február 11-én este végül az alig több mint egy hónap alatt 100 ezerről 40 ezer főre olvadt, elkieseredett védősereg a Moszkva (Széll Kálmán) tér - Margit körút vonalában nyugati irányba kitört.

A szervezetlen és reménytelen kitörés még mindig jobb megoldásnak tűnt a résztvevők többsége számára, mint a várható orosz hadifogság. A felkészült oroszok nehézfegyverzettel és repülőkkel is támogatva vadászták az elcsigázott, gyalogos, kézfegyveres menekülőket. A néhány napos kitörés során fogságba esett mintegy 23 ezer fő, elesett kb. 15 ezer fő. A Széna tér, Moszkva tér, János kórház, Virányos út, Szilágyi Erzsébet fasor, azaz a kitörés vonalát az elesettek holttesteit borították. A Várban, a földalatti Sziplakórházban és a Budavári Palota pincéiben berendezett hadikórházban több ezer súlyos sebesült maradt vissza. Sokan közülük a kitörés hírére öngyilkosok lettek, a teli körtermekbe az oroszok kézigránátokat hajigálták, a

kórház egy részét felgyújtották, a sebesültekkel maradt német ápolónők közül sokat megerőszakoltak.

A német vonalakat csak kb. 700 fő érte el, legnagyobb részük Helmut Wolff alezredes vezetésével a Budakeszi feletti Vöröspocsolyás-hegygerincen, Perbál-Szomor irányában. E harcokat, a kitörők menekülési útvonalaát idézik az erdei sírok, amiket a környező erdőkben láthatunk. A legtöbb elesettnek még az erdei sír sem adatott meg, ők jeltelen, már csak kevesek, vagy senki által nem ismert tömegsírokban fekszenek, az oroszok, illetve az új magyar hatóságok ugyanis sok esetben megsemmisítették a jelölt sírokat: még a halott német vagy magyar katona is ellenség volt, egy más, eltörölendő világot képviselt.

A sírok láttán persze kérdések is felmerülnek. Miért kellett ennyi embernek, ilyen apokaliptikus körülmények között meghalni? Miért nem hagyta időben kitörni a védőket és áldozta fel Hitler mintegy négy hadosztály teljes felszerelését, 100 ezer német és magyar katonát, sok-sok civil életét és magát a várost, Budapestet? Miért összpontosította a német elit páncélosadosztályok jelentős részét a magyarországi hadszíntérre, miközben az oroszok már gyakorlatilag Berlin előtt álltak? Hitler a döntéskor valószínűleg ugyanarra gondolt, mint amit Styemenkó vezérezredes, a Vörös Hadsereg vezérkari főnöke így fogalmazott meg: „Vezérkarunk terveit, mely szerint december végén Bécsset és 1945 márciusában Dél-Németországot kell elérni, döntő részben a magyar főváros hosszú ostroma borította fel”. Más szavakkal: a magas magyarországi anyagi és emberi veszteségek, Budapest és védői voltak az ára - a történelemben nem először - a keletről nyomuló, az európai keresztény hagyományú polgári civilizációval gyökeresen ellentétes beállítottságú, civilizálatlan ellenség megállításának, vagy késleltetésének. Az orosz megszállást, a polgári világ szétverését, a 45 éves moszkvai irányítású kommunista diktatúrát így úszta meg a Német Birodalom déli része, azaz Ausztria és Dél-Németország jelentős része.

Bánkuti Ákos

Felhasznált irodalom:

Gosztonyi Péter:
Budapest lángokban, Bp. 1998 Móra
Ungváry Krisztián:
Budapest ostroma, Bp. 2005 Corvina
Ungváry Krisztián :
A második világháború, Bp.2005 Osiris

